06/09/2020

Σεπτεμβριανά – Το χρονικό του πογκρόμ εναντίον των Ελλήνων της Πόλης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Την μαύρη επέτειο των Σεπτεμβριανών ερχόμαστε να θυμηθούμε σήμερα, υπενθυμίζοντας πως με τον όρο «Σεπτεμβριανά» χαρακτηρίζεται το πογκρόμ που εξαπέλυσε ο τουρκικός όχλος, υπό την καθοδήγηση της κυβέρνησης Μεντερές, εναντίον της πολυπληθούς και ευημερούσας ελληνικής κοινότητας της Κωνσταντινούπολης στις 6 & 7 Σεπτεμβρίου 1955.

Η Κων-στα-ντι-νού-πο-λη, το 1920, ε-πί συ-νόλου 806.000 κα-τοίκων εί-χε 235.000 Έλ-λη-νες (29,1%) και 450.500 Μου-σουλ-μά-νους (55,8%). Το 1927 εί-χε 126.890 (18,3%) έ-να-ντι 468.320 (67,8%) Μου-σουλ-μά-νων. Το 1989, σε σύ-νο-λο 7.800.000, οι Μω-α-με-θα-νοί α-νέρ-χο-νταν σε 7.760.000, κι οι Έλ-λη-νες μό-λις στους 3.500 (0,032%) -1-.

Ο πί-να-κας αυ-τός α-πο-δει-κνύ-ει πε-ρί-τρα-να τη στα-δια-κή συρ-ρί-κνω-ση και

την ου-σια-στι-κή εξα-φά-νι-ση τουελ-λη-νι-κού πλη-θυ-σμού της Πό-λης.
Οι Τούρ-κοι, με-τά τη Συν-θή-κη της Λο-ζάνης (1923), κα-τά την ο-ποί-α οι Έλ-λη-νες της Πό-λης α-να-γνω-ρί-ζο-νταν Μειο-νό-τη-τα με συ-γκε-κρι-μέ-να δι-καιώ-μα-τα -2-, προ-έ-βη-σαν σε κα-τα-πά-τη-σή με α-πο-τέ-λε-σμα οι Ρω-μιοί νό-μι-μοι κά-τοι-κοι να ε-γκα-τα-λεί-ψουν τη Βα-σι-λεύ-ου-σα.

Έ-τσι εν-δει-κτι-κά, το 1927, α-πα-γο-ρεύ-ε-ται στους Έλ-λη-νες και Χρι-στια-νούς να ε-κτε-λούν δη-μό-σια τα θρη-σκευ-τι-κά και πα-ρα-δο-σια-κά τους έ-θι-μα. Το 1934, τί-θε-ται ε-κτός νό-μου η ιε-ρα-τι-κή στο-λή-ρά-σο έ-ξω α-πό τους να-ούς -3-.

Το 1941, με το πρό-σχη-μα της ε-πι-στρά-τευ-σης λό-γω του Β΄ Πα-γκο-σμί-ου Πο-λέ-μου, Ο-μο-γε-νείς η-λι-κί-ας 25-45 ε-τών α-πο-στέλ-λο-νται στην α-να-το-λι-κή Τουρ-κί-α για δή-θεν “δη-μό-σια έρ-γα” και πολ-λοί πε-θαί-νουν α-πό τις κα-κου-χί-ες. Σχε-δόν ταυ-τό-χρο-να ε-πι-βάλ-λε-ται το “VARLIK VERGISI”. Φο-ρο-λο-γού-νται οι μη Μου-σουλ-μά-νοι κι ι-δί-ως οι Έλ-λη-νες. Το μέ-τρο αυ-τό α-να-κλή-θη-κε τον Μάρ-τιο του 1944. Ει-σπρά-χθη-καν 315.000.000 τουρ-κι-κές λί-ρες εκ των ο-ποί-ων 280.000.000 α-πό τις μειο-νό-τη-τες. Τα 65 μειο-νο-τι-κά σχο-λεί-α πε-ριο-ρί-ζο-νται σε 44 το 1947.-4-

Α-πο-κο-ρύ-φω-μα, βέ-βαια, των διώ-ξε-ων και τα-πει-νώ-σε-ων που υ-πέ-στη-σαν οι Κων-στα-ντι-νου-πο-λί-τες α-πο-τε-λούν τα γε-γο-νό-τα της 6ης/7ης Σε-πτεμ-βρί-ου 1955 (Σε-πτεμ-βρια-νά).

Α-να-φέ-ρο-νται σχε-τι-κά και τα ε-ξής: «Η νύ-κτα της 6ης/7ης Σε-πτεμ-βρί-ου 1955 στην Κων-στα-ντι-νού-πο-λη δεν πο-λυ-διέ-φε-ρε απ’ ε-κεί-νη της α-λώ-σεώς της στις 29 Μαΐου 1453. Και κραυ-γές η-κού-ο-ντο, ό-πως τό-τε, ό-ταν οι Γε-νί-τσα-ροι σκό-τω-ναν τους Χρι-στια-νούς. Τό-τε ό-μως στην Ά-λω-ση δεν κα-τε-δα-φί-σθη-σαν οι εκ-κλη-σί-ες της Πό-λης, ε-νώ τη νύ-κτα της 6ης/7ης Σε-πτεμ-βρί-ου 1955, οι Τούρ-κοι ο-πα-δοί του Με-ντε-ρές κα-τέ-στρε-ψαν ό-λους σχε-δόν τους να-ούς των ο-μο-γε-νών μας…»-5-

Τα συμ-βά-ντα κα-τά την νύ-κτα ε-κεί-νη εί-χαν προ πολ-λού σχε-δια-στεί κι ορ-γα-νω-θεί α-πό το Σω-μα-τεί-ο “Η Κύ-προς εί-ναι τουρ-κι-κή”, του ο-ποί-ου πρό-ε-δρος ή-ταν ο Χικ-μέτ Μπιλ, αρ-χι-συ-ντά-κτης της “Χου-ριέτ”, και τις βιαιό-τη-τες πα-ρα-κο-λου-θού-σε και κα-τη-ύ-θυ-νε ο Υ-πουρ-γός των Ε-σω-τε-ρι-κών, Να-μίκ Γκε-ντίκ.

Ώ-ρα έ-ναρ-ξης της ε-πί-θε-σης εί-χε ο-ρι-στεί η 06.30 μ.μ. της 6ης Σε-πτεμ-βρί-ου και λή-ξης η 02.00 π.μ. της 7ης Σε-πτεμ-βρί-ου.-6-

Έ-λα-βαν χώ-ρα στην Κων-στα-ντι-νού-πο-λη και Σμύρ-νη δια-δη-λώ-σεις α-πό ε-θνι-κι-στές και πα-ρα-κρα-τι-κούς υ-πέρ των α-ξιώ-σε-ων της Τουρ-κί-ας στο

Κυ-πρια-κό, ό-ταν η Τρι-με-ρής Διά-σκε-ψη στο Λον-δί-νο ο-δη-γεί-το σε α-πο-τυ-χί-α. Ταυ-τό-χρο-να δύ-ο βόμ-βες ε-ξερ-ρά-γη-σαν στο σπί-τι που γεν-νή-θη-κε ο Α-τα-τούρ-κ στη Θεσ-σα-λο-νί-κη και το τουρ-κι-κό προ-ξε-νεί-ο. Ό-πως α-πο-δεί-χτη-κε με-τά α-πό με-ρι-κά χρό-νια, οι βόμ-βες εί-χαν το-πο-θε-τη-θεί α-πό τον κλη-τή-ρα του τουρ-κι-κού προ-ξε-νεί-ου κι έ-να μου-σουλ-μά-νο φοι-τη-τή α-πό την Κο-μο-τη-νή.-7-

Οι κα-τα-στρο-φές υ-πήρ-ξαν τε-ρά-στιες, ώ-στε ο Τούρ-κος συγ-γρα-φέ-ας Α-ζίζ Νε-σίν (Aziz Nesin) να γρά-ψει: «***Η νύ-χτα ε-κεί-νη έ-μοια-ζε με τη νύ-κτα του Α-γί-ου Βαρ-θο-λο-μαί-ου. Η νύ-κτα του Αγ. Βαρ-θο-λο-μαί-ου εί-χε αρ-χί-σει με την ε-ντο-λή του Κα-ρό-λου Θ΄. Η νύ-κτα της 6ης/7ης Σε-πτεμ-βρί-ου εί-χε αρ-χί-σει με το πρό-σταγ-μα του Δη-μο-κρα-τι-κού Κόμ-μα-τος του Με-ντε-ρές, που είχε και την εξουσία. Στό-χος της λε-η-λα-σί-ας της νύ-κτας της 6ης/7ης Σε-πτεμ-βρί-ου ή-ταν οι Ρω-μιοί της Πό-λης***».-8-

Συ-γκε-κρι-μέ-να, έ-χα-σαν τη ζω-ή τους 16 ο-μο-γε-νείς. Α-νά-με-σά τους ή-ταν ο γέ-ρο-ντας Χρύ-σαν-θος Μα-ντάς, ιε-ρέ-ας της Ι. Μο-νής Ζω-ο-δό-χου Πη-γής (Βα-λου-κλή), 90 ε-τών. Ση-μειώ-θη-καν 200 βια-σμοί. Εί-χαν κα-τα-στρα-φεί ά-νω των 4.000 κα-τα-στη-μά-των και 3.000 κα-τοι-κιών. Λε-η-λα-τή-θη-καν 73 να-οί α-πό τους 82 και 6 εξ αυ-τών υ-πέ-στη-σαν α-νε-πα-νόρ-θω-τη κα-τα-στρο-φή. Ε-πι-πλέ-ον κα-τα-στρά-φη-καν κοι-μη-τή-ρια, 26 ελ-λη-νό-φω-να μειο-νο-τι-κά σχο-λεί-α, 27 φαρ-μα-κεί-α, 21 ερ-γο-στά-σια και 110 ξε-νο-δο-χεί-α κι ε-στια-τό-ρια. -9-

Ο τό-τε Πα-τριάρ-χης Α-θη-να-γό-ρας Α΄ προ-σπά-θη-σε να πε-ριο-ρί-σει τον διαρ-κώς αυ-ξα-νό-με-νο α-ριθ-μό Κων-στα-ντι-νο-που-λι-τών που ε-γκα-τέ-λει-παν την Τουρ-κί-α α-να-πτε-ρώ-νο-ντας τους το η-θι-κό.

Η κυ-βέρ-νη-ση Με-ντε-ρές ε-πε-χεί-ρη-σε ν’ α-πο-κρύ-ψει τη συμ-με-το-χή της στα γε-γο-νό-τα, ε-νο-χο-ποιώ-ντας το α-ρι-στε-ρό τουρ-κι-κό κί-νη-μα. Α-νά-με-σα στους συλ-λη-φθέ-ντες ή-ταν κι ο Α-ζίζ Νε-σίν.

Ε-νώ υ-πο-σχέ-θη-κε α-πο-ζη-μιώ-σεις, στην πραγ-μα-τι-κό-τη-τα σκλή-ρυ-νε τη στά-ση της έ-να-ντι των Ρω-μιών της Πό-λης. Ε-πί-σης συ-νέ-λα-βε στις 16 Σε-πτεμ-βρί-ου 1955 τον εκ-δό-τη της “Ε-λεύ-θε-ρης Φω-νής” Αν-δρέ-α Λα-μπί-κη, που πα-ρέ-μει-νε στις στρα-τιω-τι-κές φυ-λα-κές του Χαρ-πι-γιέ γι’ αρ-κε-τό χρό-νο, χω-ρίς ε-πί-ση-μη κα-τη-γο-ρί-α ή έ-νταλ-μα.

Ε-πι-πλέ-ον 57 η-γε-τι-κά στε-λέ-χη της μειο-νό-τη-τας συ-νε-λή-φθη-σαν κι

α-πε-λά-θη-καν α-πό την Τουρ-κί-α την πε-ρί-ο-δο 1957-59.
Με-τα-ξύ αυ-τών κι ο δη-μο-σιο-γρά-φος Δη-μή-τριος Κα-λού-με-νος, που εί-χε κα-τα-γρά-ψει με τον φα-κό του τα έ-κτρο-πα των Τούρ-κων.-10-

Τα δει-νά, ό-μως, των Κων-στα-ντι-νου-πο-λι-τών εί-ναι α-τέρ-μο-να. Λό-γω της νέ-ας υ-πο-τρο-πής του Κυ-πρια-κού (1963-64), α-πε-λαύ-νο-νται 12.000 Έλ-λη-νες υ-πή-κο-οι. Μα-ζί τους ε-ξα-να-γκά-ζο-νται σε φυ-γή πε-ντα-πλά-σιοι τουρ-κι-κής υ-πη-κο-ό-τη-τας. Κα-τά το διά-στη-μα αυ-τό έ-κλει-σαν 100 ε-πι-χει-ρή-σεις Ελ-λή-νων υ-πη-κό-ων με κε-φά-λαιο 500.000.000 δολλαρίων.-11-

Έ-κτο-τε ο Ελ-λη-νι-σμός της Πό-λης δει-νο-πα-θεί, με α-πο-τέ-λε-σμα σή-με-ρα ν' α-ριθ-μεί με-ρι-κές ε-κα-το-ντά-δες αν-θρώ-πων. -12-

Σε μια ε-πο-χή που οι ι-σχυ-ροί της γης κό-πτο-νται υ-πέρ της προ-στα-σί-ας των αν-θρω-πί-νων δι-καιω-μά-των και ι-διαί-τε-ρα των μειο-νο-τι-κών, εί-ναι α-δια-νό-η-το οι Έλ-λη-νες της Πό-λης να έ-χουν ου-σια-στι-κά ε-ξα-φα-νι-στεί και να μην τους πα-ρέ-χε-ται η δυ-να-τό-τη-τα ε-πα-νε-γκα-τά-στα-σης στις πα-τρο-γο-νι-κές ε-στί-ες υ-πό συν-θή-κες α-σφά-λειας κι ε-πα-νά-κτη-σης των δη-μευ-θει-σών πε-ριου-σιών τους.

Βι-βλιο-γρα-φι-κές πα-ρα-πο-μπές

1. Σαρ-ρής, Ν. (1992), Ε-ξω-τε-ρι-κή πο-λι-τι-κή και πο-λι-τι-κές ε-ξε-λί-ξεις στην α΄ Τουρ-κι-κή Δη--μο-κρα-τί-α, Γόρ-διος, Α-θή-να, τομ. 1ος, σ. 230.
2. Alexandris A(1992) The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish relations, 1918-74, Center for Asia Minor Studies, Athens, σσ. 320-323.
– Δάμ-τσας Νι-κό-λα-ος, (19820, Η α-γω-νί-α της Κων-στα-ντι-νου-πό-λε-ως, εκ-δ. ε-φη-μερ. "Ο Πο-λί-της", Α-θή-να, σελ. 95-99.
3. Δάμ-τσας Νι-κό-λα-ος, ό.π., σ. 117.
4. Alexandris, ό.π., σσ. 211-215 – Σαρ-ρής, ό.π., σ. 290-303.
5. Πα-πα-δό-που-λος Στεφ. (1978), Α-να-μνή-σεις α-πό την Πό-λη, ε-φημ. "Πο-λί-της", Α-θή-να, σ. 213 – Δάμ-τσας Ν., ό.π., σ. 117.
6. Ό.π., σ. 134
7. Α-λε-ξαν-δρής, Αλ. (2.000), Ελ-λη-νορ-θό-ξη Μειο-νό-τη-τα στην Τουρ-κί-α, κε-φά-λαιο στην Εκ-δο-τι-κή Α-θη-νών, Τ. Ι-ΣΤ΄, σ. 512.
8. Ό.π., σ. 512.
9. Ό.π., σ. 512 -Δάμ-τσας Νι-κό-λα-ος, ό.π., σ. 117.
10. Α-λε-ξαν-δρής, Αλ., ό.π., σ. 512
– Α-πο-στο-λί-δης Ν. (1996), Α-να-μνή-σεις α-πό την Κων-στα-ντι-νού-πο-λη-Ει-σα-γω-γή Ν. Σαρ-ρής, Τρο-χα-λί-α, Α-θή-να, σ. 238.
– Κα-λού-με-νος, Δ, (1978), Η Σταύ-ρω-σις του Χρι-στια-νι-σμού, Βρα-βεί-ον Α-κα-δη-μί-ας Α-θη-νών, Α-θή-να.

11. Α-λε-ξαν-δρής, Α-λ, ό.π., σ. 512. Alexandris A(1992) The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish relations, 1918-74, Center for Asia Minor Studies, Athens, σσ. 280-291.
-Α-λε-ξαν-δρής, Αλ., ό.π., σ. 512
12. Ό.π., σσ. 280-291 κ΄ 305-307.

Κείμενο του Ιωάννη Ιακωβίδη από το περιοδικό Άρδην, τ. 31